

Osobnosti slovenskej politiky – Ivan Dérer

Informácia o konaní vedeckej konferencie v rámci Dní Milana Hodžu

V roku 2010 sa už po šiesty raz konalo pod záštitou predsedu vlády SR vedecké a výchovno-kultúrne podujatie Dni Milana Hodžu, ktoré je zamerané na rozličné skupiny obyvateľov v rámci celého Slovenska. Vedecké konferencie v Martine, tvoriace odbornú zložku programu Hodžových dní, boli počas prvých troch ročníkov venované práve Milanovi Hodžovi, politikovi a štátnikovi, prvému Slovákov na poste predsedu vlády ČSR. V roku 2005, keď u nás ešte rezonovali dojmy zo vstupu do Európskej únie, sa účastníci zamerali na Hodžove integračné predstavy orientované na štáty strednej Európy. Nasledujúce ročníky sa týkali jeho žurnalistickej činnosti a agrárnej politiky. V ďalších ročníkoch sa mapovaním aktivít osobností pôsobiacich v politike spoločne s Milanom Hodžom prehľbuje poznanie o súvislostiach a problémoch danej doby. Tak to bolo v prípade Martina Rázusa, Ferdinanda Jurigu a zaiste najväčším prínosom pre pochopenie vtedajšieho politického myslenia bola práve tohtoročná konferencia na tému *Dr. Ivan Dérer, politik, právnik a publicista*. Sociálnodemokratický politik Ivan Dérer patrí k významným osobnostiam, ktorý sa vyznačoval zásadovosťou, pracovitosťou i vysokými morálnymi kvalitami. Slovenská aj česko-slovenská politika v ňom mala po dlhé roky veľmi činnorodú osobnosť – osobitne v oblasti práva, ale aj školstva.

Hostiteľom vedeckej časti programu Dní Milana Hodžu bola Slovenská národná knižnica. Ústav politických vied SAV ako odborný garant a koordinátor zabezpečil (v rámci projektu VEGA) prednášateľov. Okrem pracovníkov z vlastného ústavu to boli aj pracovníci z Historického ústavu SAV i iných výskumných a pedagogických inštitúcií. Za rezort školstva sa na projekte zúčastnili pedagógovia z piatich slovenských univerzít. Keďže Ivan Dérer dlhé roky pôsobil v Prahe, pomerne veľké zastúpenie mali tiež partneri z vedeckých pracovísk v Českej republike. O aktívnu účasť na podujatí prejavilo záujem dovedna 34 prednášajúcich, z toho ôsmi boli z Česka. Aj keď sa z rôznych dôvodov nepodarilo všetkým na konferencii vystúpiť, svoje príspevky v podobe vedeckých štúdií nám poskytli na publikovanie.

Vďaka rozvetvenej rodine Ivana Déreera bola na konferencii prítomná aj pomerne početná skupina rodinných príslušníkov z viacerých kútov sveta – od Prahy cez Bratislavu, Martin až po Tasmániu. Organizátori oslovili aj Dérerovho syna Vladimíra Déreera, žijúceho v Londýne, no jeho účasť na podujatí sa vzhľadom na jeho pokročilý vek nepodarilo zrealizovať.

Už skutočnosť, že I. Dérer v roku 1973 dovŕšil úctyhodný vek 89 rokov a prežil pracovitý a dramatický život, vytvára priestor na výskum nielen z pohľadu historikov, politológov, filozofov, právnikov, ale aj ďalších odborníkov z oblasti spoločenských vied. Zámerom projektu preto bolo zapojiť do riešenia odborníkov z viacerých spoločenskovedných disciplín, ktorým dvojdná konferencia, uskutočnená 24. – 25. júna 2010, vytvorila priestor na prezentáciu výsledkov ich výskumu.

Je až prekvapujúce, koľko podobných problémov riešili vtedajší aj súčasní politici. Napríklad otázku „Komu patria mandáty?“ vo svojom príspevku rozoberá doc. Jozef Lysý. Via-

ceré zo štúdií približujú dôvody, ktoré viedli Ivana Dérerera nekompromisne trvať na pozíciách idey jednotného československého národa – čechoslovakizmu. Aj keď Dérer slovenskú národnosť v etnickom zmysle nikdy nezaprel, považoval to za najlepšie riešenie v záujme udržania československého štátu. Podobne ako ďalší slovenskí čechoslovakisti nedocenil schopnosť Slovákov v demokratických podmienkach dozrieť na samostatný, emancipovaný národ. Historický vývoj mu nedal za pravdu. Uplynulé roky ukázali, že Slovenská republika je po hospodárskej stránke životaschopným štátom, ale až nasledujúce roky dajú odpoveď na to, či si dokáže obhájiť svoj priestor. Dôkazy o takomto riziku predkladá v štúdiu, zameranej aj na súčasnosť, publicista Viliam Jablonický. Hlbšiu analýzu vtedajších problémov poskytujú štúdie o legislatívnej činnosti Ivana Dérerera, o príprave návrhov jednotlivých zákonov, či už z obdobia prvej Československej republiky, ktoré analyzuje prof. Jozef Beňa, alebo o aktivitách Ivana Dérerera za demokratickú ústavu v rokoch 1946 – 1947, ktoré podrobne rozoberá doc. Vladimír Gonč.

Prítomní vedeckí pracovníci, historici, politológovia aj právnici, sa zhodli na tom, že je žiaduce vidieť Ivana Dérerera – tak jeho politické názory, ako aj právnické a publicistické dielo – ako súčasť široko rozvetveného slovenského politického a právnického myslenia, ktoré prispelo k oslobodeniu Slovákov spod uhorskej moci, a pomohlo dynamicky rozvíjať slovenský politický a spoločenský život po vzniku Československej republiky. Polemické napätie medzi čechoslovakizmom a samobytnosťou slovenského národa, ako aj medzi centralizmom a autonomizmom, na ktorom sa aktívne zúčastňoval, viedlo napokon – proti jeho presvedčeniu – k presadeniu sa slovenskej národnej a štátnej samostatnosti.

Podiel Ivana Dérerera na tomto politickom procese jednoznačne patrí do dejín slovenského politického myslenia. Poznatky o jeho činnosti prehľbujú celkové znalosti politických dejín Uhorska, Slovenska a Československa. Dérer je ich nespochybniteľnou, aj keď kriticky vnímanou osobnosťou s pozoruhodným dielom, ktorým v mnohom ohľade pozitívne prispel do rozličných oblastí života vtedajšej spoločnosti.

Prednesené témy spracoval autorský kolektív do podoby vedeckých štúdií. Ústav politických vied SAV z nich zostavil monotematickú publikáciu, ktorej vydanie poskytne získané vedecké poznatky o Dr. Ivanovi Dérerovi podstatne širšiemu okruhu záujemcov než iba tým, ktorí sa na podujatí zúčastnili. Zárukou istoty naplnenia tohto zámeru sú napokon už tri publikácie o Milanovi Hodžovi a ďalšie o Martinovi Rázusovi a Ferdinandovi Jurigovi, ktoré sú výsledkami predchádzajúcich konferencií.

Tento rok sa v plnej miere zavŕšili ciele vytýčené pri zrode projektu – pokračovať v organizovaní podujatia do roku 2010. Bez zveličenia možno povedať, že z hľadiska odborného zastúpenia dosiahla tohtoročná vedecká konferencia mimoriadne vysokú úroveň. Za uplynulé roky si podujatie získalo u odborníkov dobré meno, stáva sa tradíciou, a keďže Ivan Dérer dlhé roky pôsobil v Prahe, bola téma blízka aj partnerom z Českej republiky. Vďaka týmto skutočnostiam sa vytvoril priestor na rôzne pohľady viacerých autorov na jednotlivé čiastkové témy.

Dnes stojíme pred otázkou, ako pokračovať v tomto podujatí v nasledujúcich rokoch. Naplní sa príslovie „do tretice všetko dobré“? Prevezme v roku 2011 štafetu v záštite nad podujatím Dni Milana Hodžu po svojich predchodcoch súčasná predsedníčka vlády SR? Ako sa premietnu dopady ekonomickej krízy na finančnom zabezpečení projektu, čo už v roku 2010 mimochodom pocítilo gymnázium v Sučanoch, organizátor literárnej súťaže Hodžova esej. A v neposlednom rade – kto bude nasledovať po Ivanovi Dérerovi? To sú otázky, na ktoré treba dať v dohľadnom čase odpoveď. No rodáci zo Sučian v tom majú jasno. Tento rok svojou petíciou na podporu

zákona o Milanovi Hodžovi dali jednoznačne najavo, že Milan Hodža je osobnosťou, ktorá je hodná toho, aby si ju každoročne pripomínali.

Eleonóra Petrovičová